

ՄԱՏԵՆԱԴՐԱԿԱՆ**(ԽԵԻ) ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԼԿՈՒՐԱՆՑԻ****ՃՀԷ.**

Ոնդ էր տեսանել զաղէտն, զանասնոցն ըզծայն բառալման,
բազումք չոգան առ տապանն, եւ չեղեւ զինչ որ կամեցան:

ՃՀԸ.

Լային հարք եւ մայրք որդովք, եւ լալովն ինչոչ շահեցան,
բառասուն տիւ եւ գիշեր ամենայն հասակ ջընջեցան:

ՃՀԹ.

Ոչ սովորական անծրեւ, այլ յերկնից հեղեղ հոսեցան,
հեղեղն է ի գործ մեղաց, հեղեղին ջըրով սուգեցան:

ՃԶ.

Յիշեաց Տէր Աստուած ըզնոյ գըթութեամբ եւ զհիւսն ամենայն,
որ ոչ մոռանայ երբեք, ըզծառայս իւր ազնւական:

ՃԶԱ.

Հրամայեաց հողմով հոգւոյն, աղբիւրք եւ սահանք խըցեցան,
յետ հարիւր ւ իննսուն աւուրն զագագթունք լերանց բացրան:

ՃԶԲ.

Ազգուն գոր նոյ արծակեաց՝ նըշանակ մեղաց սեւութեան,
յարդարըն չէ պարտ լինել, այլ հանել անդարծ գալըստեան:

ՃԶԳ.

Եւ աւրինակ բանսարկուին, որ յերկնիցն յերկիր վայր անկան,
անդարծ եւ անգեղջ գոլով, այլ ի նոյն կացին ւ ոչ ելան:

ՃԶԴ.

Աղանին առաքելոցն, զպատուիրանըն Տեառն ընկալան,
լըջին հաւատով զաշխարհս, եւ առ Տէրն իւրեանց իսկ դարծան:

ՃԶԵ.

Տերեւ ձիթենոյն է շնորհքն, զոր մարդիկք առնուն յաւազան,
որ ըզդրոշմս զայս ունի, է ժառանկ նա արքայութեան:

ՃԶԶ.

Տարի մի բոլոր կացին ի տապանն յայն անսխալական,
ասէ Տէր Աստուած ընդ նոյ, եւ եւ հան ընդ քեզ զամենայն:

ՃՀԷ. — 2. — ... գոր ինչ, Խ:

ՃՀԸ. — 1. — ոչ ինչ, ԹԽ:

2. — իս օր իս գիշեր ... Ժ:

ՃՀԹ. — 2. — = Խ:

ՃԶԲ. — 2. — հանել, Ժ:

ՃԶԳ. — 2. — այլ, որ, ԻԾ:

ՃԶԵ. — 2. — ըզդրոշմս, ըզշնորհքս, Ը:

ՃԶԶ. — 1. — ... բոլորեցին, ի տա-
պանն անսխալական, Խ:

ՃԶԷ.

Աւրհնեաց ըզնոսա յաճել, շնորհելով փոխ համբերութեան,
երդուաւ Տէր Աստուած Նոյի՝ ոչ առնել հեղեղ սուգական:

ՃԶԸ.

Բոլոր աշխարհիս չաժել, մասնաւոր իրրեւ Սողոմայն,
կամ որպէս փարաւոնեանցն, ընկըղմումն որպէս Դադանայն:

ՃԶԹ.

Հըրոյ բորբոքումն Յակոբ՝ բարկութիւն ի յիսրայէլեան,
մահն ի քսանչորս հազարին, որ ընդ մովաբացին շընացան:

ՃՂ.

Փենեհէս զԶամբրին եսպան, եւ ապա մահն արգիլեցան,
նոյնպէս ւ Աբայաբ որդովքն եօթանասուն ի սպանդ վարեցան:

ՃՂԱ.

Ետ հրաման անխիղճ ուտել որպէս ըզբանջար բուսական,
յանասնոց սըրբոց ասէ՝ բայց միայն ի շընչոյ արեան:

ՃՂԲ.

Որպէս հրեշտակն առ Պետրոս՝ զնն եւ կեր, ոչ պըղծէ զբերան,
զի որ զհեղծուցիկն ուտէ, մարդադէմ ասեմ զնա գազան:

ՃՂԳ.

Ասաց՝ հան զարիւնն եւ զշունչն, որ է հուր եւ աւդ միական,
հողն եւ ջուրն իգի բնութիւն ուտելոյ է պատշաճական:

ՃՂԴ.

Ասէ Տէր Աստուած ընդ Նոյ, փոխանակ ընդ մարդոյ արեան,
հեղցի եւ արիւն նորա, ճըշմարիտն այս է դատաստան:

ՃՂԵ.

Մարդն է Աստուծոյ պատկեր՝ աճելոյ է առ հըրաման,
վասն այն որ արիւն եհեղն՝ կըրիցէ զպատիժ Կայինայն:

ՃՂԶ.

Զայս եւ յանրանից խընդրի, յայտ առնէ զօրն յարութեան,
զի ցուլըն թէ մարդ սպաննէ, գէշ լինի եւ քարկոծի այն:

ՃՂԷ.

Աղեղան լուծմունք չըզբտայ, թէ այս է թէ այլ կայ նըման,
սա զործ գոլորշի ամպոյ, ւ արեւու յիրար միանան:

ՃԶԷ. — 2. — Նոյի, ընդ Նոյի, 2. ընդ եհեղն, Ժ. արեւահեղն, ԸՅ. Կայինայն,
Նոյ, Խ:

ՃԶԹ. — 2. — ի ԽԻ հազարին, Ը. ի Դ ՃՂԶ. — 2. — լինի, Խ. լիցի, ԸՅ.
հազարին, 2:

ՃՂԴ. — 1. — փոխանակ ընդ, Ժ. փո- ՃՂԷ. — 2. — 1. — նման, Ժ.
խանակէ, ԸԾ:

ՃՂԵ. — 2. — վասն որոյ, Խ. արիւն Ժ. 2. — գոլորշի, ԹԻ. գոլորշի, Ը. չօգելի:

ՃՂԸ.

Մատոյց եւ Նոյ պատարագ, եւ եղեւ յոյժ հաճոյական,
Նոյ ինքն պատարագ հաճոյ, Աստուծոյ հանգիստ ւ աւթեկան:

ՃՂԹ.

Եւ Նոյ եղեւ հողագործ, որ արուեստ է արդարութեան,
տընկեաց այգի եւ դրրախտ, վայելուչ որդւոց սեպհական:

Մ.

Թէպէտ ջրրհեղեղն երեկ՝ բայց արմատք ծառոց չգօսացան,
տեսանէր զդիակ գեռնոցն, եւ զմարդկան ի խառն ընդ գազան:

ՄԱ.

Նըստէր յոյժ անմըխիթար, եւ լինէր սրգով լալական,
խորհէր ըզկամա Աստուծոյ, եւ զմարդկան թէ յինչ լըրացան:

ՄԲ.

Արար զինի խաղողոյ, զի լիցի սրգոյն սփոփարան,
էարբ եւ ի բուն եմուտ, մերկացաւ փոքր ինչ բայց ի տան:

ՄԳ.

Քանան առեալ շիւղ լինէր՝ ընդ երանս հաւուն խաղական,
Քամայ մըտեալ եւ տեսեալ, ծիծաղէր զհայրն աստուածազան:

ՄԴ.

Ընդ որում խօսէր Աստուած եւ սիրէր որպէս բարեկամ,
նախատէր ւ արհամարհէր, քամահէր ւ ասէր բամբասան:

ՄԵ.

Ջարթուցեալ ի քնոյ սուրբ հայրն, եւ հոգով գիտաց զամենայն,
ոչ անէժ ըզՔամ որդին, յԱստուծոյ զաւրհնելն ընկալան:

ՄԶ.

Սնէժ ըզՔանան մանուկն, զլըրբերես մարմնով սատանայն,
ասէր թէ ծառայ լինիս եղբարց քոց մինչեւ յաւիտեան:

ՄԷ.

Յանիծելըն սեւ եղեւ, հայր եթովպացւոցն է Քանան,
ի յազգս են չար եւ չարի, անէժքըն չարեացն է միայն:

ՄԸ.

Եւ այս են որդիքն Յաբեթի՝ Գամիր եւ Թիրաս թըրական,
Թորգոմ, Հայկ եւ Արմանեկ, Արամիս հայրն Ամասիայն:

ՄԹ.

Գեղամ եւ Հարմայ, Արամ, որով Հայք Արմէն կոչեցան,
ի Նոյէ ի յԱրրահամ, երեքեանն ազգ են մեռասան:

ՃՂԸ. — 1. — ... ընդունական, Ժ:

2. — Նոյ, Նոյն, Ժ:

ՄԱ. — 1. — լինեւ, Նըստէր, Ը:

ՄԵ. — 2. — զաւրհնելն, արհամարհն, Խ:

ՄԷ. — 1. — ե լեւ, դարձաւ, ՉԹԻՅ:

՝ ընդ անիծանելն սեպցաւ, Խ:

2. — ի յազգս, ի յազգէն, Ժ:

ՊԵՏՄԵԿԱՆ

ՊԵՏԱՐՂՈՒԻ ՈՃԻՐԸ

1307 Նոյեմբեր 17ին, Անարգարայի Դղեակին ստորոտը, քստմնելի ոճիր մը կատարուեցաւ: Հայոց դաշնակից թաթարներու զօրապետը՝ Պիլարդու, սպաննել տուաւ Հայոց Հեթում Բ. և Լևոն Գ. թագաւորները, Օշին սպարապետը և Պարոն Վասակը, և ուրիշ շատ իշխաններ: Այս սահմակեցուցիչ արարքին շարժառիթը կամ պատճառը կ'արժէ որ քննութեան առնուի և եթէ կարելի է լուսարանուի:

Ինչո՞ւ Պիլարդու սպաննել տուաւ Հայոց թագաւորներն ու իշխանները: Այդ ոճիրը ա) վերին իշխանութեան, այսինքն Ղարաթայ իմանի՞ն հրահանգով, բ) քսու հայ իշխաններու՝ թեւազրութեամբ, թէ գ) իր անձնական նախաձեռնութեամբ կատարեց ան: Քննենք այս երեք պարագաները մի առ մի:

Ա. — Ղարաթայ իմանը համամիտ էր այդ ոճրին: Ոչ, Վասնզի երբ Ալինախ,

Հեթումի եղբայրը, գնաց Դավրէժ, մեծ իման մօտ բողոքի, իմանը ահա կոչել առաջի երեսաց իւրոց զԲիլարդու և հաստատեցաւ նենգութիւնն, զոր արարեալ էր նորա. առէ իման մեծ ցԱլինախ, Տեօանես, տէր, զթշնամին՝ որ նենգութեամբ դաւաճանաց արքայիդ, և աշխարհին, ա'յնպէս որպէս ասացեր. և որ չէր եղեալ նաճուրեամբ մերովս (Դարգել, էջ 25-26). և ստիպեց Ալինախը որ իր ձեռքով իսկ սպաննէ դաւաճան Պիլարդուն:

Բ. — Հայ իշխաններ բաժին ունին այդ ոճրին մէջ: Ժամանակակից պատմիչներ և յիշատակագիրներ չունին այդպիսի ակնարկութիւն: Չամչեանցն է որ կ'ըսէ, «ի սաստկանալ, առեւութեանն՝ յորդորեալ ոմանք յիշխանաց ի դիւէ [1] գնացին առ Պիլարդու իշխանն թաթարաց ... և շարժեցին զնա չարաչար բանիւք ի վերայ Լևոնի և Հեթումոյ» (Պատմութիւն Հայոց, Հատոր Գ., 1786, էջ 311): Չամչեանցի այս ծանրակշիւ հաստատումը պատմական հիմէ գուրկ է, և ծնունդ է կրթի և մուսուլմանութեան: Իր ձգտումն է կարծես՝

ՄԺ.

Եւ ազգըն Բամայ է Բուշ, Մեսրայիմ հայրըն Ներրովթայն, Ներրովթ էր խըրոխտ անյաղթ, և հըսկայ որսող վիպական:

ՄԺԱ.

Բաբ և Անեթիս, Արբէլ, Նինոս և Նինուաս մետասան, սակաւք են սոցա բարին, մինչ եհաս բանըն հայրական:

ՄԺԲ.

Իսկ Սեմ զԱրփաբսաթ ծընաւ, Արփաբսաթ զկախարդ Կայինեան, սա բախտ ճակտագիր ասաց, և եղիւ զիւաց քնակարան:

ՄԺԳ.

Յորժամ նա սատակեցաւ, իւր որդիքն ի հայրն ի նրման, արարին նրմա պատկեր, և սկըսաւ պաշտօն զիւական:

ՄԺԴ.

Նայ էր եղբայր Սաղայի, որ ծընաւ զԵրեք բարեբանն, Երեք հայրն Երայեցոց, յաշտարակըն չէր միաբան:

(21)

Ն. ԵՊՍ. ՆՈՎԱԿԱՆ

ՄԺ. — 1. — Մեսրայիմ, և Ներրովթան, Ը:

2. — Վիպասան, ԹԺ. Վիպասան, և:

ՄԺԱ. — 1. — Բաբ և Անեթիս Արբէլ, Ը: Բաբ և Անեթիս Արբէլ, Ը:

ՄԺԲ. — 1. — Կայինայն, 2ԺԳ. Կայինայն, Թ. Կայինայն, և:

2. — ճակտագիր, 2ԺԺԻ:

ՄԺԳ. — 1. — բարեբան, 2ԺԺԺ: